

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia VIII (2010)

Michał Rogoż

Pięćdziesięciolecie pracy zawodowej i naukowej profesora Romana Jaskuły

Dostojny Jubilat urodził się 5 kwietnia 1940 roku w Krakowie. Po ukończeniu szkoły podstawowej kontynuował naukę w IV Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Kościuszki, gdzie w 1958 roku zdał egzamin dojrzałości. Następnie został słuchaczem rocznego Studium Bibliotekarskiego w Jarocinie, które ukończył z wyróżnieniem w 1959 roku. Po uzyskaniu dyplomu pracował w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Krakowie. Zatrudniony na stanowisku młodszego bibliotekarza pełnił kolejno obowiązki kierownika filii bibliotecznej, zastępcy kierownika działu zaopatrzenia i konserwacji, a następnie instruktora do spraw punktów bibliotecznych. Mając na względzie dalsze podnoszenie swoich kwalifikacji w latach 1961–1966 łączył pracę zawodową ze studiowaniem w trybie zaocznym bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w 1967 roku uzyskał tytuł magistra. Był wyróżniającym się studentem, co dobitnie potwierdzają bardzo dobre oceny na dyplomie. Jego praca magisterska „Czasopismo «Niewiasta» (1860–1863). Zarys monograficzny” została kilka lat później opublikowana w skróconej wersji na łamach „Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”¹. Od 1 października 1963 roku pracę zawodową kontynuował w Bibliotece Głównej Politechniki Krakowskiej zajmując kolejno stanowiska: bibliotekarza, adiunkta bibliotecznego i kustosa. Najpierw był zatrudniony w dziale gromadzenia, a następnie w dziale informacji naukowej, gdzie prowadził sekcję dokumentacji. W uczelni tej pełnił także funkcję instruktora do spraw bibliotek zakładowych oraz sekretarza Senackiej Komisji Bibliotecznej. Po spełnieniu odpowiednich wymagań formalnych w grudniu 1969 roku złożył przed Komisją Egzaminacyjną działającą przy Ministrze Oświaty i Szkolnictwa Wyższego egzamin uprawniający do zajmowania stanowiska bibliotekarza dyplomowanego.

Od 1 października 1970 roku do 30 kwietnia 1985 roku był zatrudniony na Uniwersytecie Jagiellońskim na stanowisku starszego kustosa dyplomowanego jako kierownik biblioteki ówczesnego Instytutu Filologii Polskiej. W tym okresie na bazie trzech uprzednio istniejących oddzielnych księgozbiorów (liczących łącznie około 40 tys. pozycji) stworzona została nowoczesnie zorganizowana biblioteka, która w połowie lat 80. XX wieku miała blisko 100 tys. woluminów. Roman Jaskuła

¹ *Czasopismo „Niewiasta” (1860–1863). Szkic monograficzny*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” T. 12: 1973, z. 4, s. 453–494.

sprawnie kierował tu ósmioosobowym zespołem pracowników etatowych, dodatkowo wspieranym przez stażystów i doktorantów Instytutu Filologii Polskiej, zobowiązanych do wykonywania pewnych form pracy na rzecz biblioteki. Po zakrojonych na szeroką skalę remontach i adaptacjach kilku pomieszczeń, opracowaniu nowego katalogu obejmującego całość zbiorów oraz przygotowaniu odpowiednich kartotek tematycznych placówka ta pozytywnie wyróżniała się w systemie bibliotek instytutowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tym czasie Roman Jaskuła nie zaprzestał dalszego podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych uczestnicząc w różnego rodzaju kursach i szkoleniach organizowanych m.in. przez Ośrodek Dokumentacji i Informacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk. Za namową profesora Antoniego Knota, ówczesnego dyrektora Instytutu Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, podjął także działalność naukową, realizowaną równoległe z pracą bibliotekarza. Zwieńczeniem pierwszego jej etapu było nadanie mu w 1975 roku uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego tytułu doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy „Dzieje wydawnictwa Biblioteka Polska K.J. Turowskiego (1855–1863)”². W latach 1975–1985 był członkiem Rady Bibliotecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Rektorskiej Komisji do Spraw Inwentaryzacji Zbiorów Bibliotecznych. W uczelni tej przez 6 lat prowadził też zajęcia dydaktyczne na kierunku bibliotekoznawstwo.

W maju 1985 roku objął stanowisko dyrektora Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej w Krakowie, gdzie pracował do września 1987 roku. Następnie w październiku tego samego roku został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, gdzie została mu powierzona organizacja studiów podyplomowych z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, a w latach 1987–1991 funkcja ich kierownika. Od 2002 do przejścia na emeryturę we wrześniu 2010 roku Roman Jaskuła kierował Katedrą Bibliotekarstwa i Czytelnictwa. W związku z pełnioną funkcją organizował liczne zebrania poświęcone sprawom nauki, dydaktyki oraz praktycznego bibliotekarstwa. Bardzo mocno angażował się w rozwój młodszej kadry naukowej, nie szczędząc asystentom i adiunktom swojego wsparcia oraz merytorycznej pomocy. Prowadził zajęcia na studiach stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych, m.in. z takich przedmiotów, jak: podstawy nauki o książce, bibliotece i informacji naukowej, bibliotekarstwo, kierunki i metodologia badań nauki o książce, problemy i metody nauk społecznych w bibliotekoznawstwie, czytelnictwo, bibliografia, nauki pomocnicze bibliotekoznawstwa, wykład monograficzny oraz seminaria dyplomowe i magisterskie. Pomimo stawiania wysokich wymagań, dostojny Jubilat niezmiennie cieszy się wśród studentów wielkim uznaniem. Zawsze punktualny, precyzyjny, sumienny, odpowiedzialny za swoje słowa, cierpliwy, nieżałujący nikomu swojego czasu i wiedzy. Wymagając dobrej znajomości faktów historycznych oraz różnego rodzaju przepisów, branżowych norm i zarządzeń podkreślał, że oczekuje od swoich wychowanków przede wszystkim logicznego myślenia, formułowania własnych wniosków i prezentowania oryginalnych rozwiązań. Pod jego kierunkiem powstało kilkadziesiąt prac magisterskich i licencjackich.

² Promotorem był Antoni Knot. Źródło: kserokopia odpisu dyplomu w posiadaniu autora.

Aktywność badawcza Romana Jaskuły, pracującego przez 28 lat w krakowskich bibliotekach, w naturalny sposób koncentrowała się w początkowym okresie na zagadnieniach praktycznych związanych z wykonywanym zawodem i tylko w pewnej części znalazła odzwierciedlenie w formie publikacji. Znaczna część dorobku z tego okresu miała charakter dokumentacyjny. Stopniowo jednak coraz wyraźniej zaznaczyły się zainteresowania naukowe dotyczące historii książki w XIX wieku, rozpatrywane najczęściej w szerokim kontekście kultury polskiej i europejskiej. Przedmiotem poszczególnych studiów były szczegółowe zagadnienia z dziejów książki, zwykle ukazywane w ujęciu kompleksowym – od jej produkcji, poprzez rozpowszechnianie, a następnie użytkowanie. Uwagę zwraca fakt, że niemal w każdym analizowanym przez Romana Jaskułę przedsięwzięciu wydawniczym na plan pierwszy wysuwana była rola pojedynczego człowieka. Szczególnym jego zainteresowaniem cieszyła się historia książki polskiej na terenie Galicji. Z problematyką tą związana była rozprawa doktorska, która w mocno zmienionej postaci, uzupełniona o nowo odkryte źródła, została opublikowana kilkanaście lat po jej obronie pt. *Wydawnictwo Biblioteka Polska Kazimierza Józefa Turowskiego. 1855–1863* (Kraków 1992, 232 s.).

Z dużym znanstwem i z niezwykłą dbałością o najdrobniejsze nawet szczegóły podejmował się on także prac edytorskich w zakresie tekstów źródłowych, głównie wybitnych postaci związanych z książką. Prócz artykułów, w których przywołane zostały listy pisarzy, uczonych i wydawców (m.in. Józefa Ignacego Kraszewskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Kazimierza Józefa Turowskiego, Karola Forstera, Karola Szajnochy, Aleksandra Humboldta) opracował dwie obszerne edycje książkowe XIX-wiecznej korespondencji: *Listy Kazimierza Józefa Turowskiego z lat 1834–1874* (Kraków 1993; 143 s.) oraz *Berlińskie listy Karola Forstera z lat 1857–1879* (Kraków 1997, 295 s.). Roman Jaskuła stopniowo poszerzał pole swoich zainteresowań badawczych, zwracając uwagę na związki kulturalne, jakie łączyły Polaków z Europą Zachodnią w XIX w., ze szczególnym uwzględnieniem wpływu książki na ich kształtowanie. Efektem tych prac była m.in. publikacja *Alexander von Humboldts Beziehungen zu Karol Forster* (Berlin 1997), która bardzo szybko doczekała się drugiego wydania. W nurcie tym mieści się również rozprawa habilitacyjna *Karol Forster. Emigracyjny działacz, pisarz i wydawca. 1800–1879* (Kraków 2002, 474 s.), niezwykle rzetelnie ukazująca działalność warszawskiego urzędnika i literata, majora wojska polskiego, który po powstaniu listopadowym przebywał przez blisko 50 lat w Paryżu i Berlinie parając się m.in. pisarstwem, dziennikarstwem i działalnością wydawniczą. Ta trudna do przecenienia na gruncie bibliologii praca nie tylko szczegółowo przedstawia życie Karola Forstera, ale również znacząco wzbogaca naszą wiedzę o XIX-wiecznym repertuarze wydawniczym oraz charakterystycznych dla tego okresu drogach i mechanizmach obiegu książki. Niewątpliwie też ukazuje nowe perspektywy badań nad dziejami związków kulturowych Polaków z Europą Zachodnią w tym czasie. Jak słusznie zauważył w swej recenzji prof. Krzysztof Migoń: „Doskonałe opanowanie przez autora warsztatu badawczego historyka i bibliologa, a ponadto jego umiejętności pisarskie, dały plon wysokiej jakości”³. Podobna jest konkluzja prof. Ryszarda Ergetowskiego: „Nie często zdarza się spotkać tak sumienne i z takim rozmachem zbudowaną monografię, nie co dzień lektura naukowej

³ K. Migoń, *Karol Forster – wydawca*, „Konspekt” 2002, nr 12, s. 95.

książki daje tyle satysfakcji”⁴. Uzasadniony podziw może wzbudzać bardzo bogata podstawa źródłowa rozpraw naukowych dzisiejszego Jubilat, dowodząca niezwykłej skrupulatności i rzetelności w zakresie przeprowadzanych kwerend archiwalnych i bibliotecznych. Wystarczy wspomnieć, że w przywołanej wyżej książce poświęconej postaci Karola Forstera wykorzystał on materiały pochodzące z 15 krajowych i 16 zagranicznych placówek. Nic więc dziwnego, że Roman Jaskuła uzyskał w 2003 roku stopień naukowy doktora habilitowanego, a rok później został powołany na stanowisko profesora Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie⁵.

Przez wiele lat współpracował z instytucjami naukowymi, wśród których należy wymienić: Instytut Historii Nauki i Techniki PAN w Warszawie, Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften, Alexander von Humboldt Forschungsstelle w Berlinie oraz Varnhagen Gesellschaft Berlin-Hagen w Kolonii. Prowadzenie zakrojonych na szeroką skalę badań poza granicami naszego kraju nie byłoby możliwe bez dobrej znajomości kilku języków nowożytnych, przede wszystkim niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego oraz biegłości w odczytywaniu tekstów zapisanych gotykiem czy rękopisów. Te umiejętności lingwistyczne zostały także spożytkowane przy opracowywaniu analiz dokumentacyjnych zagranicznej literatury fachowej zamieszczanych w „Przeglądzie Piśmiennictwa o Książce”⁶.

Każdemu realizowanemu zadaniu Roman Jaskuła oddawał się z wielkim zaangażowaniem i pasją, niezłomnie pozostając wiernym swoim przekonaniom. Przez 50 lat swojej pracy zawodowej nigdy nie uległ pokusie łatwej i szybkiej kariery, słusznie uznając, że najważniejsza jest zawsze uczciwość względem samego siebie i swoich przekonań. Za swoje osiągnięcia otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi (2002) oraz Medal Komisji Edukacji Narodowej (2005). Najwyższe i chyba najcenniejsze dla Profesora wyrazy uznania zachowują w swoich sercach liczne pokolenia uczniów i współpracowników.

Jesteśmy wdzięczni Szanownemu Jubilatowi za jego wkład w teoretyczny i praktyczny rozwój bibliologii oraz pracę dydaktyczną i wychowawczą realizowaną zgodnie z zasadą *quidquid agis, prudenter agas et respice finem*.

Ad multos annos, Panie Profesorze!

⁴ R. Ergetowski, *Romana Jaskuła: Karol Forster. Emigracyjny działacz, pisarz i wydawca. 1800–1879*, „Kwartalnik Historii Nauki” R. 48: 2003, nr 1/2, s. 207.

⁵ Obecnie Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

⁶ Obecnie „Bibliografia Analityczna Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej. Piśmiennictwo Zagraniczne” dodatek do „Przeglądu Bibliotecznego”.